

Rozgonyiné Molnár Emma

Módszertani Közlemények (Rozgonyiné Molnár Emma)

SZEGEDI EGYETEM JUHÁSZ GYULA PEDAGÓGUSKÉPZŐ KAR. SZEGED. 1960–

A Módszertani Közleményekről

A *Módszertani Közlemények* pedagógus célcsoportnak készülő, országos terjesztésű pedagógiai (elsősorban metodikai) profilú folyóirat. 2010-ben megjelenésének 50. évfordulóját ünnepelte. A kiadvány a hajdani Szegedi Pedagógiai Főiskolán jött létre, és jogutóda az 1930-as években országos, sőt nemzetközi hírű *Cselekvés Iskolája* című, a főiskola gyakorlóiskolájából indult folyóiratnak.

A kezdetektől napjainkig a pedagógiai innovációk iránt igazolhatóan elkötelezett, elsősorban gyakorlatorientált karakterű lap, és országos pozíciójából adódóan a közoktatást érintő témák szinte mindegyike szerepelt vagy szerepel a hasábjain.

Az alapító dokumentumban ötven évvel ezelőtt hosszú távú programot, szándéknyilatkozatot fogalmazott meg az akkori vezetőtestület. E sorokat érdemes idézni, mert a kiadvány fundamentumát, alapvető jellegét tükrözik: „Folyóiratunk célja, hogy minél gazdagabb választékát adja a hagyományos és a korszerű alternatív pedagógiai programoknak, az elméletileg is jól megalapozott didaktikai útbaigazításoknak, az innovatív és célravezető módszeres eljárásoknak, a gyakorlatban kipróbált és bevált műhelyfogadásoknak, az időszerű, előre mutató új módszereknek, különös tekintettel alapozó iskoláinkra. Magunkénak valljuk közoktatásunk – olvasóink által elismert – gyakorlatias iskolaszemléletét, az óvoda és a középiskola felé való nyitottság, illetve minden igaz és időt álló pedagógiai érték közkinccsé tételét, segítve ezáltal is tanulóink, tanáraink iskolai munkáját, metodikai kulturálódását, valamint a megújulás, az önállóság útját kereső iskoláink tevékenységének kibontakozását.

Gondot fordít lapunk az iskolai hagyományápolásra, az anyanyelv igényes használatára, a nevelés időszerű kérdéseire, a természettudományi tárgyak személyiségformáló erejének hatványozottabb kiteljesítésére, a humán és a művészeti tárgyak adta innovációs szemléletű metodika kialakítására, ugyanakkor jeles évfordulóink, ünnepeink élményt nyújtó és színvonalas megemlékezéseire.

Továbbá fontosnak tartja Módszertani Közleményünk az egyházi, a határokon túl élő iskolakultúrák értékeinek megidézését, hasznosítását. Külön rovatban felvállaljuk legújabb szaktudományi, módszertani kiadványok igényes ismertetését, az élen járó, nálunk is hasznosítható külföldi tapasztalatok közreadását, az iskoláinkat közvetve vagy közvetlenül érintő aktualitásokat a magyar iskolaműhelyek, a közoktatás és a tanárképzés területéről.”

Fél évszázad egy lap életében sok idő, alakulása, fejlődése, gondjai is tükröződnek a történeti áttekintésben. Az évfordulón megjelent számban (*50 éves a Módszertani Közlemények*) B. Fejes Katalin szerkesztő ad képet a múlttól a következőképpen: „Ha számba vesszük lapunk fontosabb »útjelző oszlopait«, elsőként kell megemlítenünk magát az indulást. A folyóirat szerzői a gyakorlóiskolai szakvezetőkől kerültek ki. Az első számból még egy fontos tény kiderül: két intézmény, a Szegedi Pedagógiai Főiskola és a Szegedi Tanítóképző Intézet kiadványaként indult, hangsúlyosan kifejezve az általános iskola egységét, az alsó és felső tagozat

elválaszthatatlanságát. A Tanítóképző Intézet »eltüntetése« után, 1963-tól (4. szám) már csak a főiskola folyóirata.

A következő jelentős állomás az 1967-es év. Ettől kezdve a *Módszertani Közlemények* valamennyi általános iskolai pedagógusképző intézmény közös lapjaként folytatta működését. Ekkor lehetőség nyílt a *Módszertani Közlemények Könyvtára* sorozat indítására, melynek keretében 1989-ig 11 kötet jelent meg.

Történetének harmadik nagy szakasza 1971-ben kezdődött. Erre az időszakra is büszkék lehetünk, hiszen a *Módszertani Közlemények*nek is része volt a *Kincskereső* megszületésében. Talán nem túlzás, ha azt mondjuk, hogy azóta sem sikerült a 10–14 évesek számára hasonlóan színvonalas és sikeres irodalmi gyermeklapot kiadni. De meg kell említenünk a folyóirat ekkor indított *Új matematikai nevelés* és a *Fiatal nevelők fóruma* című rovatait is. Különösen fontosnak tartották a lap szerkesztői (és a mai napig megtartottuk a lap célkitűzései között) az arra érdemes és tehetséges tanárjelöltek és pályakezdők bemutatkozását, ezzel a szerzői utánpótlás kinevelését.

Az 1977-ben elindított *Új tanterveinkről* rovatot később a *Tanterveink nyomában* váltotta fel. Lényegében egy hosszan tartó, alapvetően a segítségnyújtásra épülő időszak volt ez. Helyet kapott a lap rovataiban a tantervi, a tankönyvi elképzelések értelmezése, a gyakorlati megoldások, alternatív megközelítési módok bemutatása, de megszólaltak a tantervkészítők és tankönyvszerzők is. Pedagógusaink valóban első kézből kaptak segítséget mindennapi munkájukhoz” (2010/5: 177).

Az utolsó fontos állomás a rendszerváltás ideje. A szakszervezet az új rendelet értelmében nem lehetett tovább gazdája a lapnak, így a Csongrád Megyei Bíróság 1994-ben *Módszertani Közlemények Baráti Társaság* néven társadalmi szervezetként vette nyilvántartásba.

Országos jellegét megőrzi, a társaság tagjai különböző pedagógusképző intézményekben dolgoznak (Eger, Szombathely, Pécs, Nyíregyháza, Debrecen, Jászberény, Kaposvár, Baja), részt vesznek a tartalmi munkában nemcsak szerzőként, hanem szervezőként is a cikkek írására motiváló munkatársként. A lap cikkírói az ország minden tájegységén dolgozó pedagógusok és egyéb munkakörben tevékenykedő, de az iskolákhoz valamilyen formában kötődő személyek.

„Részletezés nélkül, csupán jelzésként sorolunk föl néhány folyamatosan napirenden lévő témakört, melyek az elmúlt évek célkitűzéseiben szerepelnek: az integrációs oktatás a normál iskolákban, a kooperatív oktatási technikák; az egyéni képességek fejlesztése és a felzárkóztatás; a kompetenciaalapú oktatás kérdésköre; a drámapedagógia alkalmazása, a tehetséggondozás; ifjúságvédelmi problémák; az oktatási, szociális és egészségügyi szakemberek együttműködése; a lemorzsolódás megelőzése stb. De szerepelt témáink között a funkcionális analfabétizmus kérdése; a közismereti tárgyaknak a munka világával való kapcsolata, az egészségünk; a mindennapi szövegvilágban való eligazodás; az elektronikus média hagyománya és új közlésmódjai is stb. Csupán ezeket a témaköröket végigolvasva mennyi szellemi erőfeszítés, mennyi segítő, továbbblendítő, ötletet adó gondolat! Sok érték halmozódott föl az elmúlt ötven évben!” (B. Fejes Katalin 2010/5: 178).

Az állítások hitelesítéséül következzen pár írás, amelyekkel igazolható az előzőleg megfogalmazott megállapítás.

A folyóirat 2009. évi 4. számában olvasható Vasvári Zoltán drámatanár írása *A dráma és tánc tantárgyi modul tanítása egy szakközépiskolában* címmel (155–167). A budapesti Bókay János Humán Két tannyelvű Szakközépiskola, Szakiskola és Gimnáziumban folyó dráma és tánc tanítását mutatja be az előkészítő fázistól, a célok megjelölésétől a módszereken keresztül az eredményekig.

Az iskolában hagyománya volt a színjátszásnak, hiszen színjátszó szakkör működött, de fordulópontot jelentett, amikor a 2000-es évben megteremtődtek a tantárgyi, módszertani és személyi feltételek arra, hogy órakeretben, tantárgyi modulként elkezdődhesse a drámapedagógiai nevelés. A 9. osztályban heti egy órában az irodalomórák dráma témaköréhez csatlakozott a tárgy.

Cikkében a szerző közreadja tapasztalatait, és a tárgyhöz készült tanmenetet is közli. Igen lényeges, hogy a cselekvő részvételen kívül „kiemelt szerepet kap a színház és filmélmény tudatos, értő elemzési képességének alapozása, írásos ismertető kritika megfogalmazásának elsajátítása” – vallja a drámatanár.

A módszer tekintetében a „kis lépések és a fokozatosság elvét” vallja és alkalmazza. Az egész csoport, kiscsoport, páros és később az egyéni felé halad a játékforma. Előbb az élményszerzés, azután a definíciók megalkotása, a fogalmak tisztázása történik. A tanulók az első órán megkapják az éves programot, tudnak az értékelési rendszerről, ismerik a rájuk váró feladatokat, ez biztonságérzetet ad nekik.

A szerző tapasztalata szerint a modulban részt vevő tanulók „megerősödött önbizalommal, realisabb önismerettel, maguk és mások elfogadásának képességével, kooperációra készen [...] készülhetnek felsőbb évfolyamok irodalomóráira, a drámai művek befogadására” (155). Természetesnek tarthatjuk, hogy mint műértő, igényes közönség is másként vesznek részt a színházi előadásokon.

Érdemes odafigyelni az összeállított irodalomjegyzékre, továbbá „az elmúlt fél évtized elméleti és módszertani felkészülésének hozadéka az a dráma- és színháztörténeti szöveg- és feladatgyűjtemény, amelyet Dr. H. Tóth István kandidátussal készítettek” (1).

Dr. Karikó Sándor főiskolai tanár gondolatsora mozdíthatja meg a pedagógusok fantáziáját *Jórávalóságban létezni?* című cikkét olvasva. A nevelés kérdésköre foglalkoztatja szerzőt, és vallja: „hogya a nevelés legbelsőbb tartalma szerint valóban a jóra, tiszta, az önzetlen, a becsületes életre való késztetést és törekvést jelenti, benne és általa mindig a humánus értékek, erények s erők munkálkodnak és hatásaként – ha csak kis lépésekben is – a világ teljesebbé, humánusabbá válhat, az ember pedig jó [...] emberré formálódhat” (2010/1: 3). Minderről mint végeredményről beszél, szétnézve a társadalomban nem lelmi nyomát a fenti értékeknek.

Felhívja a figyelmet arra, hogy a Magyar Tudományos Akadémia a *Magyarország az ezredfordulón* című könyvsorozatának első húsz (!) kötete között a neveléstudomány legújabb eredményeit taglaló részt hiába keressük. A szerző számára érthetetlen és elfogadhatatlan, hogy a húsz kötet egyikébe sem fért bele a nevelés és a nevelhetőség kérdéseinek a bemutatása. Hasonló hiányérzete támad „a Magyar Televízió igen hatásos a Mindentudás Egyeteme címmel indított sorozatáról. A több mint ötven (!) adásból álló sorozatban nem találkozhattunk a neveléstudomány valamelyik jeles képviselőjével.” Felvetődik tehát a kérdés: a pedagógia nem számottevő foglalatosság?

Nem jobb a helyzet a napi gyakorló pedagógiai munka jelenlegi színvonalát nézve sem. Fogalmak mosódnak össze: nevelés és oktatás, nevelés és szocializáció. Az iskolai intézményekben manapság elsőrendű a tanulmányi eredmény, a teljesítmény, a könnyen kontrollálható oktatás. A nevelési feladatokra nem jut elegendő figyelem, energia, türelem és pénz. Pedig most is alapvető kérdés, milyen ember válik a felnövekvő fiatalból.

A szocializáció a felnőttek világába való beilleszkedés folyamata. A felnőttek világa pedig nem mindig példa (sokszor nem az). Helytelen lenne tehát a szocializációt a neveléssel azonosítani. „Richard Pring kortárs nevelésfilozófus pontosan fogalmaz, amikor azt ajánlja: a nevelés lényege nem más, mint vagy jó emberré, vagy még jobb emberré válni” (2001/1: 3).

Párhuzamba állítva a jót és a rosszat, a világban nyert sok negatív tapasztalatot és „azt tudva, hogy a nevelőtevékenységet mindenkor és mindenhol hátráltató és elbizonytalanító tényezők között végezhetjük

– a nevelő küldetését soha ne adja fel, hogy a jövőre gondolva legalább a gyermekeinkbe plántálva át a jóra való ideológiáját” (2001/1: 4).

Néhány gondolat napjaink magyar írói-költői nyelvéről címmel írt műhelytanulmányt a dr. H. Tóth István és Radek Patloka szerzőpáros (Károly Egyetem Filozófiai Fakultása Prága) (2009/3: 113). A szerzők szándékuk szerint a magyartanároknak akarnak segítséget nyújtani, hogy korunk szépirodalmát megismertessék és megszerettessék tanítványaikkal. Ehhez szükséges a tanárok friss vagy felfrissített stilisztikai háttértudása. Nemcsak a nyelv, hanem a kifejezőmód is változik, fejlődik, formálódik. Elsősorban a stilisztika köréből való tényeket gyűjtötték össze, ezek a tudnivalók a szépirodalmi szöveg értése, megértése szempontjából játszhatnak fontos szerepet. Felsorolják, mire, milyen fejlesztő tevékenységre alkalmasak a választott szemelvények: például a kulturált nyelvi magatartás formálására; a szövegalkotás képességének az erősítésére stb.

Napjaink költői nyelvének fő jellemzője a *hagyomány és az újítás*. Legfeltűnőbb jelensége a *játékosságra törekvés* (a hangok hangulati árnyalataival, szótagokkal, a szó erejével és formájával, a mondattal – balra vagy jobbra tolja el őket – az olvasóra bízva a befejezést).

Igen gyakoriak a *verstöredékek*. A vers olykor minimálisra szűkülhet (Weöres Sándor egysorosai; Fodor Ákos 5 SMS című verse). Jelentékeny szerepű lett a *haiku* a magyar költészetben, elsősorban természeti képek megjelenítésére (Bodor Béla, Oláh Zoltán). A költészetbe fokozottan bevonult az *élőbeszéd* (fésületlen párbeszéd). Hódít a *hiányos mondat*. Gyakran előfordulnak *vulgáris* kifejezések. A megújuló klasszikus lírai műfajok mellett felbukkannak az antik versmértékek, a bibliai reminiscenciák. Megszületett és népszerűvé vált a számítógép poétikájának nevezett *e-stílus*. Varró Dániel költészeti stílusesszékébe emelte a számítógép terminológiáit, új műfaj az *SMS-vers*.

A tanulmány példaanyaga több szempontú vizsgálatra alkalmas, például a modalitás, a formanyelv, a nyelvi képek változatosságának elemzésére. A kreatív nyelvhasználat erősítésére bátrabban nyúlhat a tanár az ilyen típusú műalkotásokhoz, alkalmasak a továbbgondolásra, az olvasói átértelmezésre (2009/3: 113).

Az ismertető fontos adata még, hogy évente ötször hagyományos papíralapú formában jelenik meg a lap 44 oldal terjedelemben. A 2007-ben létrehozott weblapon a folyóiratról még több információt tudhatnak meg az érdeklődők. Itt ingyenesen letölthető számok is találhatóak, és 2006-tól napjainkig megtekinthetők a tartalomjegyzékek is. A webcím a következő: <http://www.jgypk.u-szeged.hu/modszertan>.

Jelenleg négy rovata él a folyóiratnak: az elméleti *Tanulmányok*, a *Műhely*, az *Örökség* és a *Szemle* rovat. Az egyes rovatokból néhány reprezentáns cikk, tanulmány, írás címének megnevezése bemutathatja a lap tartalmi orientációját.

Az elméleti jellegű **Tanulmányok** rovat írásai nem csupán szűkre szabottan módszertani jellegűek, hanem a pedagógia és a közoktatás fontos témáiról szólnak, olykor eklektikusnak tűnő, de mégis a figyelemre számot tartó tanulmányok. Példák az elmúlt esztendőkből: *Klebsberg Kuno iskolareformjai a közoktatásban* (dr. T. Molnár Gizella 2008/1: 3); *Az élethosszig tartó tanulás és az új tanuláskultúra* (Györy Csaba 2008/2: 49); *Vezetői feladatok az iskolai környezeti nevelésben* (Agárdy Sándor 2009/3: 106); *A román család neveléséről* (Zsigmond István 2009/5: 199); *A szülői példa szerepe a nevelésben* (dr. Bujna Eleonóra 2009/2: 55); *Az esztétikai lényeg* (Szolnoky Kálmán 2010/5: 182).

A **Műhely** rovatban találhatóak a lap címében foglalt olyan írások, amelyek vagy módszertani újdonságokat, vagy egyszerűen csak egy bevált eljárást közölnek, amelyet adott körülmények között a szerző fontosnak, figyelemre méltónak tart. A folyóirat gyakorlati orientáltsága szembetűnően főleg ebben a rovatban mutatkozik meg, ezt szemléltető példák: *Vázlattervek iskolai kirándulás és ballagás előkészítéséhez, lebonyolításához* (Husztik Csaba 2008/2: 78); *Módszertani segédletek a napközi otthoni munkához* (Mátóné Lőrincz Ida 2008/2:

81); *Zeneterápiás attitűd bevezetése a zongoratanári munkában* (Szabady Magdolna 2009/1: 35); *A roma tanulók írásbeli szövegalkotási képességének mérése* (Berta Julianna 2010/3: 105), *Egy új névtani kiadvány a szótárhasználati kompetencia kifejlesztéséhez* (dr. Bozsik Gabriella 2010/2: 63); *Idegen nyelv tanulása és gyakorlása virtuális környezet segítségével* (James Milton 2010/5: 194); *A következetes gondolkodás és a pontosan végzett munka összehangolására való nevelés a matematika eszközeivel* (dr. Szalay István 2011/1: 11); *A kreatív-produktív versmegközelítés alkalmazása kisiskolások körében* (Imre Rubenné dr. 2011/2, megjelenőben).

Az **Örökség** rovat olyan elfelejtett vagy kevésbé ismert jeles pedagógusok munkásságát tárja fel, akik tevékenységükkel valamilyen szinten hozzájárultak a magyar oktatásügy fejlesztéséhez. A szándék az, hogy sem munkásságuk, sem személyük ne menjen feledésbe. Néha egy-egy fontos esemény, gondolat, műemlék kap méltatást ebben a rovatban. Íme néhány: *Karácsony Sándor ideális pedagógusképe* (Bognárné Kocsis Judit 2008/3: 128); *A zenei nevelés a XIX. század második felében az egri ciszterci gimnáziumban* (Kovács László 2008/1: 27); *Október 6. magyar nemzeti gyásznapi* (dr. Domonkos János 2009/4: 179); *Ignotus gondolatai a nők jogairól, kora neveléséről* (dr. Oláh János 2009/4: 180); *A gyermeknevelés „legújabb” módszere – anno 1913* (Kiss Ferenc 2011/1: 35).

A **Szemle** elsősorban a megjelent korszerű könyveket mutatja be, recenzálja, de az iskolákban történő jeles eseményekről, versenyekről, emlékezetes megmozdulásokról is beszámol. *Nemzetközi tanácskozás a Tanítóképző Főiskolán* (Nanszákné dr. Cserfalvi Ilona 2009/1: 42); *Dr. Zrinszky László: Tájékozódás, tanulás, tudás* (dr. Nagy Andor 2008/5: 241); *Mire jó a „Maszat”? Iskolaközösség – formálás színjátszással* (Szentendrei Adrienn 2010/3: 128); *Beszámoló a Szendrei János Matematika Versenyről* (dr. Vármonostory Endre 2011/1: 38).

Az eddig leírtak is igazolják, hogy a *Módszertani Közlemények* általános metodikai folyóirat, az iskolában tanított közismereti tárgyak mindegyikéről szó esik, szó esett benne. A magyar nyelv és irodalom mindemellett igen látványosan van jelen a lap hasábjain, hiszen – szinte minden szám – *Műhely* rovatában megjelenik egy-egy írás, amely vagy az irodalom, vagy az anyanyelvi tárggyal foglalkozik valamilyen relációban. Igazolásul íme a cikkek címei, szerzői: *Írnak-e még műelemzést esemesező diákjaink?* (dr. H. Tóth István 2007/5: 215); *Negédes anyanyelvünk* (dr. Sulyok Hedvig 2009/5: 217); *Pilinszky János Jelenések VIII. 7. című művének szövegtani értelmezése* (dr. Kovács Eszter 2010/2: 66); *Az anyanyelv és a német nyelv használata a tanítói beszédben* (Sebestyén Kereszthidi Ágnes 2010/3: 110); *A Balaton a magyar költészetben* (Vasvári Zoltán 2010/5: 203).

Mindezek alapján elmondható, hogy a folyóirat hatékony részt vállal az oktatás megújulási, fejlődési folyamatából úgy, hogy a jelenkor igényeit szem előtt tartva a jövő elvárásaira figyel. Ennek érdekében publicitást kapnak a szakmai modernizációs módszerek, eljárások, technikák, ápolva nemzeti hagyományainkat. A szerkesztőbizottság mindenekelőtt a pedagógusok szemléletváltását, mindennapi iskolai munkájának segítségét szándékozik elérni. Az igényesen tájékozott, ismereteit állandóan bővíteni kész, az új iránt fogékony, nemzeti értékeinket tiszteletben tartó tanári szemlélet folyamatos alakítása a cél.

Sajnos az utóbbi időben a nehéz gazdasági helyzet, a forráshiány a lap megjelentetésében is gondot okoz. Az egyéni előfizetők nyugdíjba mennek, az iskolák összevonásából adódóan kevesebb példányszámot rendelnek az intézmények, így nemegyszer a folyóirat léte is kérdésessé vált.

A szerzők, olvasók visszajelzése szerint a lapot sokan kedvelik. A szerkesztők örömmel vennék, ha többen olvasnák a folyóiratot, és írnának megjelentetésre szánt, a profiljába illő cikket.

(1) <http://www.bokay-eu.sulinet.hu/tantargyak/magyarnyelvesirodalom/tancesdrama>

Rozgonyiné Molnár, Emma: Bulletin on Teaching Methodology

Az írás szerzőjéről

Rozgonyiné Molnár Emma

memma[kukac]jgypk.u-szeged.hu

<https://orcid.org/0009-0007-4567-3531>